

Extravagantní rovnokřídlí

Také mezi rovnokřídlym hmyzem nalezneme celou řadu druhů, které hýří pestrou paletou barev. Za nejkrásnějšího zástupce indického subkontinentu je často považováno saranče *Poekilocerus pictus* – čeleď pasarančovití (Pyrgomorphidae). Jedná se o poměrně velký druh dorůstající délky až 6 cm, jehož tělo zdobí kanárkově žluté a tyrkysové pruhy. Vyskytuje se v Indii, Pákistánu a Afghánistánu, zejména v sušších oblastech. Dospělci i nymfy (nedospělá stadia) jsou jedovatí, protože se mimo jiné živí jedovatými rostlinami rodu *Calotropis* (plchoplod). Jed si ukládá ve svém těle, čímž se chrání před predátory.

Přímo dechberoucí barvy má i africký zástupce rovnokřídleho hmyzu, saranče *Zonocerus elegans* – čeleď pasarančovití (Pyrgomorphidae), jehož druhové jméno lze přeložit jako „elegantní“. Domovinou tohoto nápadného druhu je Afrika jižně od rovníku a také Madagaskar. Jeho jasné, až křiklavé barvy slouží jako výstražné zbarvení, které dává potenciálním nepřítelům jasně najevo, že je jedovatý a odpudivě páchne. Jed získává z jedovatých rostlin, kterými se živí, a ukládá jej do svého těla. Dospělci měří kolem 4–5 cm a většina z nich má redukovaná křídla, takže není schopna letu.

Pokud se nyní přesuneme za oceán a budeme hledat nejkrásnější rovnokřídle amerického kontinentu, bezesporu by zvítězil *Dactyloptum bicolor* – čeleď sarančovití (Acrididae). Jeho tělo zdobí pestrá kombinace červených, černých, žlutých a modrých ploch, které vytvářejí efekt barevné mozaiky. Podobně jako u obou předchozích zástupců i zde výrazné výstražné zbarvení predátorům jasně signalizuje, že není vhodný ke konzumaci. Dospělci dorůstají velikosti 2–3 cm. Ačkoli tyto živočichové nejsou zdatnými letci, díky silným zadním nohám dokážou rychle uskakovat před nebezpečím. Živí se především bylinami a travinami, přičemž dávají přednost měkkým a šťavnatým částem rostlin.

SARANČE *POEKILOCERUS PICTUS*

Sarančata druhu Poekilocerus pictus jsou proslulá tím, že při napadení dokážou z hřbetního otvoru mezi prvním a druhým břišním článkem vystříknout proud jedovaté tekutiny až do vzdálenosti 20 cm.

SARANČE *ZONOCERUS ELEGANS*

SARANČE *MEGACHEILACRIS VALLENSIS*

SARANČE RODU *PARAMASTAX*

SARANČE *ZONOCERUS VARIEGATUS*

SARANČE *DACTYLOPTUM BICOLOR*

JOH. L. FRISCH: SARANČE, 1730
Kolorovaná mědirytina, *Beschreibung von allerley Insecten*, Berlin, 1730–1753

foto © Igor Siwanowicz

KUDLANKA ĎÁBELSKÁ (*IDOLOMANTIS DIABOLICA*)

Nebezpečná krása kudlanek

foto © Igor Siwanowicz

KUDLANKA KORUNKOVÁ (*HYMENOPUS CORONATUS*)

Během kopulace kudlanek se často stává, že samice začne samce požírat od hlavy, aniž by došlo k ukončení „aktu lásky“. I bezhlavý samec, který pro svou vyvolenou doslova ztratil hlavu, je schopen oplodnit samici, neboť řídicím centrem kopulace po ztrátě hlavy se stává jeho náhradní „mozek“ – nervová uzlina na posledním zadečkovém článku, která funguje až do jeho úplného sežrání.³

Mezi opravdové skvosty hmyzí říše patří bezesporu také kudlanky (Mantodea), samostatný řád hmyzu. Už na první pohled se liší od ostatních šestinohých příbuzných svým typickým postojem, kdy přední končetiny drží složené, jako by se modlily. Tyto končetiny však nejsou určeny k pokoře – naopak, jedná se o dokonale vyvinuté lapačí aparáty zakončené ostrými ostny, díky nimž dokážou bleskurychle uchvátit kořist. Tento jedinečný způsob lovu z nich činí vrcholové predátory mezi hmyzem. Kudlanky se vyznačují také velkýma, nápadně vystouplýma složenýma očima, které jim poskytují široké zorné pole a vynikající schopnost odhadovat vzdálenost. Na rozdíl od většiny ostatního hmyzu dokážou tito lovci pohybovat hlavou do stran, což jim umožňuje detailně zkoumat okolí a přesně zaměřovat kořist.

Mnohé z nich navíc oplývají neskutečnými tvary a barvami. Zatímco některé napodobují listy, suché větvičky či kůru, jiné se vyvinuly v dokonalé kopie tropických květů. Taková mimikry nejsou samoúčelná – kudlanky je využívají jednak k ochraně před predátory, ale především jako dokonale propracovanou loveckou strategii. Nejznámějšími „orchidejovými kudlankami“ jsou druhy z čeledi Hymenopodidae. Mezi typické příklady patří kudlanka korunková (*Hymenopus coronatus*) – čeleď Hymenopodidae, která obývá tropické pralesy jihovýchodní Asie. Tělo této krasavice zdobí nápadné bílé a růžové útvary připomínající okvětní lístky orchidejí. Navzdory své éterické kráse se jedná o krvežíznivé lovce, kteří své dokonalé maskování využívají k nalákání nic netušících opylovačů. Ti přilétají v domnění, že usedají na květ, a místo pylu a nektaru je čeká smrt v kusadlech. Kudlanky loví především jiný hmyz, ale samičky se nevyhýbají ani kanibalismu – v některých případech se samec během páření stává její kořistí.

Jako z přehlídky vojenského maskování může působit i další kráska, africká kudlanka Wahlbergova (*Pseudocreobotra wahlbergii*) – čeleď Hymenopodidae. Tento druh je nepřehlédnutelný hlavně díky svým zelenavým, růžovým a načervenalým vzorům na křídlech, které připomínají kamuflážní schémata vojenských letadel z druhé světové války. Její zadní křídla navíc nesou výrazné „oční skvrny“, které při vyrušení rozvine a zastraší tak případného predátora. Zajímavostí je i to, že čerstvě vylíhlé nymfy vypadají jako obyčejní černí mravenci. Jedná se o další formu mimikry, která mláďata chrání před napadením.

Mezi vizuálně nejextravagantnější kudlanky musíme jednoznačně zařadit kudlanku ďábelskou (*Idolomantis diabolica*) – čeleď Empusidae. Jde o jednoho z největších zástupců imitujících květy rostlin. Samice mohou dorůst až 13 cm a svou velikostí budí respekt i mezi zkušenými chovateli. Celé tělo má bizarní vzhled s nápadně členitými výběžky, které při vztyčení připomínají exotickou květinu či fantaskní bytost. Tento unikátní druh pochází z Etiopie, Keni, Malawi, Somálska, Tanzanie, Jižního Súdánu a Ugandy. Stejně jako jiné druhy tohoto řádu i ona je kanibalistická a samice po páření často samce sežere.